

نقش تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی، سازگاری زناشویی، ادراک انصاف زناشویی و تعهد زناشویی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی با ثبات ازدواج و احساس مثبت به همسر

رضیه جریبیل‌زاده*

میلاذ شماخته**

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی، سازگاری زناشویی، ادراک انصاف زناشویی و تعهد زناشویی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی با ثبات ازدواج و احساس مثبت به همسر زنان شهر قم بود. روش پژوهش از نوع همبستگی و از طریق تجزیه و تحلیل رگرسیون و روش ورود داده‌ها در رگرسیون، روش رگرسیون تعدیلی بود. جامعه آماری این پژوهش، کلیه زنان متأهل شهر قم در سال ۱۴۰۱ بودند، و ۲۰۱ نفر به صورت تصادفی سیستماتیک به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های سبک زندگی اسلامی، شاخص بی‌ثباتی ازدواج، احساسات مثبت نسبت به همسر، ادراک انصاف در روابط زناشویی، تعهد زناشویی، صمیمیت زناشویی و سازگاری زناشویی استفاده شد. همچنین برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش تحلیل همبستگی و رگرسیون تعدیلی استفاده شد و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری spss تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر معنادار است. با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش مشخص شد که از بین متغیرهای تعدیل‌گر تعهد زناشویی، صمیمیت زناشویی، ادراک انصاف زناشویی و سازگاری زناشویی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر و ثبات ازدواج، فقط سازگاری زناشویی به عنوان متغیر تعدیل‌گر در رابطه سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج تأثیرگذار بود.

کلیدواژه‌ها: سبک زندگی اسلامی، احساس مثبت نسبت به همسر، ثبات ازدواج.

* کارشناسی ارشد مشاوره، دانشکده رفاه، تهران، ایران

** دانش‌پژوه دکتری قرآن و روان‌شناسی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران (نویسنده مسئول؛ shamakhte1997@gmail.com)

مقدمه

ثبات ازدواج و کنترل مثبت عواطف زناشویی از نشانه‌های یک ازدواج موفق محسوب می‌شوند، و در واقع زمانی این مؤلفه را در زندگی زناشویی خواهیم داشت که عوامل مختلفی مثل رضایت زناشویی، رضایت از زندگی، زمان ازدواج و... را مورد توجه قرار دهیم، که به گفته محققان داخلی و خارجی در بین زندگی‌های زناشویی گوناگون، متفاوت می‌باشند (موسوی، ۱۳۹۳). بوث^۱ (۱۹۸۵) به نقل از: غیاسی، ۱۳۹۵) بی‌ثباتی ازدواج را به‌عنوان تمایل زوج به طلاق معنا می‌کنند که شامل دو شکل است: اول شکل شناختی و دوم شکل رفتاری. در اصل، بی‌ثباتی ازدواج زمانی است که یکی از زوجین یا هر دو به مسئله جدایی می‌اندیشند و یا اعمالشان نشان می‌دهد که به این مسئله تمایل دارند. ثبات در لغت به معنای پایداری و استقامت است و در اصطلاح ثبات ازدواج برای مشخص شدن فاصله یک زوج به پایان دادن به ازدواج دلالت دارد و البته معنای بی‌ثباتی نقطه مقابل این مسئله را بیان می‌دارد. در واقع بی‌ثباتی ازدواج زمانی مطرح است که یکی از همسران یا هر دو درباره طلاق یا جدایی فکر می‌کنند و یا رفتاری را انجام می‌دهند که به پایان رساندن ازدواج کمک می‌کند (بروان، منینگ و پین،^۲ ۲۰۱۴، ص ۲۵۰). ازدواج یک نوع رابطه انسانی است که در ابعاد مختلف و بسیار پیچیده است. و به همین خاطر عواملی که در آن نقش دارند از ابعاد مختلف روان‌شناختی، بیولوژیک، اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی می‌باشند و این عوامل در ایجاد، ادامه یافتن و یا پایان آن نقش دارند. نقش این ابعاد متفاوت این مطلب را عنوان می‌کند که عوامل بیرونی نیز در موفقیت یا شکست یک ازدواج، بسیار اهمیت دارند، و تمام مسائل به رابطه درونی بین زن و شوهر بازمی‌گردد. همچنین هر ازدواج و حتی هر طلاقی از دیدگاه روان‌شناختی منحصر به فرد است و توجه به این مطلب است که سیر زندگی زناشویی و طلاق را غیرقابل پیش‌بینی می‌کند. با توجه به آنچه بیان شد، ازدواج موفقیت‌آمیز و یا به عبارت دیگر ازدواج باثبات، زمانی اتفاق می‌افتد که بین عوامل یادشده دارای هماهنگی و تعادل باشد (همان، ص ۲۵۶).

سبک زندگی هر فرد عبارت از چهارچوب شناختی است که در آن فرد رفتارهای خاصی را انتخاب می‌کند. این رفتارها به فرد کمک می‌کند تا با زندگی خود کنار بیاید. با ارزیابی سبک

1. Both, S

2. Brown, S. L., Manning, W. D., & Payne, K. K

زندگی افراد می‌توان به میزان موفقیت‌های فردی و اجتماعی آنان در زندگی دست یافت. همچنین سبک زندگی اصطلاحی است که آدلر برای اشاره به حال و هوای زندگی فرد به کار می‌برد. سازمان بهداشت جهانی، سبک زندگی را الگوهای مشخص و تعریف شده رفتاری می‌داند که از تعامل بین ویژگی‌های شخصی، روابط اجتماعی، شرایط محیطی و موقعیت‌های اجتماعی - اقتصادی حاصل می‌شود (چیو، رکروده و اسپیگلمن،^۱ ۲۰۰۸).

اسلام نیز یکی از ابزارهای سازنده سبک زندگی انسان است (طولابی، صمدی و مطهری‌نژاد، ۱۳۹۲). همچنین سیستم اسلام مانند هر سازمان انسانی و اجتماعی دیگر دارای پیچیدگی است. با توجه به اینکه سبک زندگی اسلامی با تمام زندگی و ابعاد آن مرتبط است (کجباف، سجادیان، کاویانی و انوری، ۱۳۹۰)، علاوه بر آن می‌دانیم که ازدواج و روابط زناشویی یکی از مهم‌ترین این ابعاد است و افزایش سرسام‌آور میزان طلاق و کوتاه شدن مدت ازدواج یا زندگی تحمیلی، بررسی این موضوع را ضروری می‌کند که چه عواملی باعث افزایش رضایت زناشویی و بهبود زندگی زناشویی خواهند شد. واضح و روشن است که رضایت زناشویی برای زوجین مهم است؛ زیرا ارتباطات همسران فرآیندی دوطرفه است که هرگونه اختلال در آن می‌تواند زمینه بروز مشکلات و سست شدن خانواده و روابط زوجین را منجر شود (هابد و دلامتر،^۲ ۲۰۰۹). رابطه سبک زندگی و رضایت زناشویی مسئله‌ای ضروری است که در زندگی زناشویی و روابط زن و شوهری از اهمیت بالایی برخوردار است (بارن و برن،^۳ ۱۹۹۷).

اگر ازدواج و زندگی زناشویی و خانوادگی شرایط نامناسبی برای ارضا شدن نیازهای عاطفی همسران ایجاد کند، نه تنها آرامش روانی به وجود نمی‌آید؛ بلکه آثار منفی و گاهی جبران‌ناپذیری را به جای خواهد گذاشت. موسوی طی تحقیقی بیان می‌کند عوامل اقتصادی، اعتقادات مذهبی، آداب و سنن اجتماعی، ارضای عاطفی زوجین و تفاهم در رضایتمندی زناشویی تأثیر دارد (موسوی، ۱۳۷۷). تحقیقات نشان داده‌اند که برخی عوامل مذهبی و سبک زندگی اسلامی نیز در رضایت زناشویی مؤثر است و سبک زندگی با رضایت زناشویی همبستگی دارد و می‌توان با تغییر سبک زندگی زوجین به اصلاح سبک زندگی و غنی‌سازی زندگی مشترک پرداخت (پورمیدانی، نوری و

1. Chiuve, S. Rexrode, K. Spiegelman, D
2. Hyde JS., Delamater, JD
3. Baron, R., Byrne, D

شفتی، ۱۳۹۳). همچنین وجود عقاید مذهبی در زندگی زوجین باعث خواهد شد که آنها در ازدواج خود احساس معنا داشته باشند و از باورهای مذهبی برای معنی بخشیدن به این رابطه استفاده کنند و ازدواج خود را چیزی فراتر از ازدواج و رابطه زن و شوهری بدانند (دولاهیت، هاکینز و پیر، ۲۰۱۲). در قرآن و با استناد به آیه سوم سوره مانده،^۲ می‌توان عنوان کرد که اسلام و به دنبال آن سبک زندگی اسلامی، کامل‌ترین روش و سبک زندگی برای سعادت در دنیا و آخرت بشر بوده و نقش تعیین‌کننده‌ای در روابط زوجین و همسررداری دارد (فلاح، ۱۳۹۷).

تمامی زوجین ثبات در ازدواج را از بایسته‌های زندگی خود می‌دانند. البته در اینجا باید گفت که ثبات ازدواج به مفهوم فقدان مشکلات زناشویی نیست؛ بلکه حضور شور و اشتیاق، صمیمیت و تعهد در رابطه همسران است که ازدواج را سالم و البته بدون نقص می‌کند. ثبات ازدواج که در واقع کیفیت ازدواج و تعهد به ازدواج را دربر می‌گیرد، نقطه مقابل ازهم‌پاشیدگی زندگی زناشویی است و امکان این وجود دارد که هرکدام از همسران رابطه را پایان بخشند. متغیر ثبات زناشویی دارای سه جزء اصلی شور و اشتیاق، صمیمیت و تصمیم برای تعهد است (کارر، ۲۰۱۰^۳).

این مطلب مهم است که درک حساسیت‌ها و نیازهای همسر و همچنین رسیدن به تصمیمات همانند و هماهنگ و کشف راه‌های لذت بردن بیشتر از زندگی زناشویی، باعث می‌شود که بسیاری از مشکلات این رابطه که در واقع ریشه اصلی آنها سوءتفاهم است برطرف شود (برادران هزاوه، ۱۳۹۶). البته این قابلیت با وجود صمیمیت زوجین تقویت خواهد یافت. در واقع بودن عواملی مانند داشتن شریک و همراه در زندگی، ارضای نیازهای عاطفی روانی، احساس‌های مبتنی بر عشق و محبت و افزایش شادی در زندگی زوجین، باعث ثبات در این رابطه می‌شود (مهدی‌پور بازکیانی و صدافتی فرد، ۱۳۹۴). همچنین با توجه به نتایج پژوهش‌ها در این زمینه، برخورداری از صمیمیت در رابطه زناشویی، عامل مهم ایجاد ازدواج‌های پایدار است و نبودن روابط صمیمانه عاملی است که موجب شکست در زندگی زناشویی خواهد شد (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۲۰۱۸^۴).

1. Dollahite, D. C., Hawkins, A. J. & Parr, M. R

۲. حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةَ وَالَّذِي وَلَّيْتُمْ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْجِفَةَ وَالْمُؤَفَّقَةَ وَالْمُتَرَدِّبَةَ وَالطَّيْحَةَ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذُكِّرْتُمْ وَمَا دُبِحَ عَلَى النُّصَبِ وَأَنْ تَسْتَفْسِمُوا بِالْأَزْوَاجِ لَكُمْ فِيهَا نِفَسٌ وَاللَّيْنُ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْسَبُوهُمُ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِيْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

3. Carrere, S

4. Guldenberg, H

یکی از عوامل دیگری که باعث شکست در زندگی زناشویی می‌شود، عدم تعهد زوجین است. تعهد یعنی زوجین تصمیمی بگیرند که زندگی زناشویی خود را ادامه دهند؛ به عبارت دیگر، صمیمیت به معنای وابستگی و ارتباط به همسر است که در این راستا با توجه به اهمیت تعهد در زندگی زناشویی، برای حفظ سلامت و بهداشت روانی در زندگی زناشویی و در نتیجه جامعه، ضرورت اقداماتی برای بهبود یافتن روابط زناشویی و خانوادگی و به‌ویژه افزایش میزان تعهد زناشویی زوجین حائز اهمیت است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۳).

یکی دیگر از عواملی که باعث بهبود روابط زناشویی می‌شود، ادراک انصاف است که توسط اسپرچر^۱ (۲۰۱۱) ارائه شده است و در برابری به احساس تعادل میان پیامدها (پاداش‌ها و خسارت‌ها) و سرمایه‌گذاری‌های شرکا در ارتباط معنا می‌شود. سنجش انصاف در رابطه و ارزیابی انصاف در حوزه‌های متفاوتی در رابطه زناشویی یکی دیگر از راه‌های سنجش انصاف است. چودهاری و پاتل^۲ (۲۰۰۹، به نقل از: خشکاب، ۱۳۹۲) سازگاری زناشویی را مفهومی می‌دانند که پیشرفت دوطرفه در ازدواج را منجر می‌شود. بک (۱۹۶۷، به نقل از: مهین ترابی، مظاهری، صاحبی و موسوی، ۱۳۸۹) عنوان می‌کند که مهم‌ترین علت مشکلات زناشویی و روابط انسانی، اختلافاتی است بین همسران وجود دارد. به اعتقاد او تفاوت در نوع نگاه افراد به دنیای اطراف باعث می‌شود اختلافات به وجود آید، که تعارضات و اختلافات به‌صورت سوء رفتار با همسر و درگیری لفظی و فیزیکی بین آنها، افسردگی یکی یا هر دو زوج خودش را نشان داده و در آخر موجب طلاق شود.

با توجه به اینکه جامعه امروز متمدن و صنعتی شده است پیامدهای خاصی را نیز به دنبال خواهد داشت، که از جمله آن تزلزل و سستی بنیادهای خانواده و کاهش عاطفه و محبت در میان افراد آن است. یکی از عوامل مهم سستی بنیاد خانواده در جامعه، نفوذ فرهنگ و سبک زندگی غربی به بدنه خانواده ایرانی است؛ وارد شدن فرهنگ غربی به فرهنگ غنی کشورمان ایران، به معنای نفوذ ملزومات شیوه زندگی غربی است که معمولاً با سنت‌گریزی، دین‌گریزی و طلب لذت آئی همراه است (ابوتراییان، ۱۳۹۷).

جامعه ما که هرچند اکثریت افراد آن را مسلمانان تشکیل می‌دهند، فقدان آموزش‌های کاربردی

1. Sprecher, S.

2. Chaudhair, S. & Pattle, O

عملاً سبک زندگی آنها را از معیارهای اسلامی دور و به اشکال غربی سبک زندگی نزدیک کرده است که مهم‌ترین مشخصه آن انحراف از خدامحوری به فردمحوری و تغییر نوع جهان‌بینی و اهداف خرد و کلان زندگی در ابعاد مختلف است. با این وجود به‌وضوح می‌توان اشتیاق خانواده‌ها را برای فراگیری آموزه‌های دینی و اثربخشی سریع آن را در بازسازی بافت‌های آسیب‌دیده خانواده مشاوره کرد، که شاید بتوان علت آن را در انطباق این آموزه‌ها با باورهای فرهنگی و عقیدتی افراد جست‌وجو کرد.

صمیمیت به معنای نزدیکی، تشابه و روابط فردی عاشقانه یا هیجانی با فرد دیگر است که مستلزم شناخت و درک عمیق افراد از یکدیگر است و علاوه بر آن، صمیمیت به معنای بیان افکار و احساساتی است که نشان‌دهنده شباهت افراد با یکدیگر است. صمیمیت یک فرآیند تعاملی است و مرکز این فرایند، پذیرش، همدلی با احساسات فرد دیگر، شناخت، درک، قدردانی یا پذیرش دیدگاه منحصر به فرد دیگر از دنیا خواهد بود. صمیمیت یکی از نیازهای اساسی و واقعی انسان است و تنها یک تعامل یا آرزو نیست (باگاروزی،^۱ ۲۰۰۱).

تعهد زناشویی به معنای تمایل پایدار زوجین برای حفظ و تداوم ازدواج است. در روان‌شناسی نیز تعهد به معنای احساس همدردی با مردم و درک نگرانی‌ها و احساسات دیگران است. این مطلب به انسان کمک می‌کند که غیر از نیازهای خود، نسبت به نیازها و احساسات دیگران نیز توجه داشته و تمایل بیشتری به یاری رساندن به انسان‌های آسیب‌دیده یا دچار مشکل پیدا کند. همچنین تعهد یک اهرم اخلاقی قوی است که فرد را ملزم می‌کند که به‌درستی رفتار کرده و از آنجاکه می‌تواند رنج‌های دیگران را تشخیص دهد، از ظالمانه رفتار کردن در حق دیگران دوری جوید (قنبری هاشم‌آبادی، حاتمی ورز، اسمعیلی و فرحبخش، ۱۳۹۰). چودهارای و پاتل (۲۰۰۹) به نقل از: خشکاب، (۱۳۹۲) معتقدند سازگاری زناشویی به معنای پیشرفت دوتایی در ازدواج است؛ به عبارت دیگر، سازگاری زناشویی به وضعیتی گفته می‌شود که زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس خوشبختی و رضایت از یکدیگر داشته باشند (رسولی و سلطانی گرد فرامرزی، ۱۳۹۱). اسپرچر (۲۰۱۱) به نقل از: فرامرزی، (۱۳۸۸) انصاف را به‌عنوان احساس تعادل میان ادراک پیامدها (پاداش و خسارات) و سرمایه‌گذاری تعریف کرده است.

با توجه به تحقیقات پیشین، محقق بر آن است در این پژوهش جهت تعیین و سنجش نقش خالص سبک زندگی اسلامی در متغیرهای ثبات ازدواج و احساس مثبت نسبت به همسر از متغیرهایی به عنوان تعدیل گر استفاده کند، که در ادامه به آنها پرداخته خواهد شد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ ماهیت، کاربردی و به لحاظ روشی، همبستگی است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از این پژوهش، جهت به دست آوردن اطلاعات توصیفی مشارکت کنندگان، از شاخص‌های آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار استفاده شد. جهت اجرای پژوهش لینک پرسش‌نامه آنلاین که با بهره‌گیری از ساخت پرسش‌نامه در وب‌سایت پرس لاین، استخراج شده بود برای اعضای نمونه آماری پژوهش که از زنان متأهل شهر قم به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، ارسال گردید. پیش از ارائه سؤالات آزمون نیز توضیحاتی پیرامون شیوه پاسخ دادن به پرسش‌نامه‌ها برای اعضای نمونه نوشته شد. در نهایت از مجموع ۱۰۶۶ بازدیدی که از پرسش‌نامه ثبت شد، ۲۰۱ نفر به سؤالات پاسخ دادند. همچنین در قسمت یافته‌های استنباطی، با استفاده از آزمون‌های آماری مثل ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون سلسله مراتبی و سپس با استفاده از نرم افزار آماری spss-26، تجزیه و تحلیل انجام شد.

ابزار گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسش‌نامه‌های ذیل بود:

پرسش‌نامه سبک زندگی اسلامی: پرسش‌نامه سبک زندگی اسلامی^۱ را کاویانی (۱۳۸۸) ساخته و ۷۵ آیتم دارد که پاسخگویان باید با توجه به وضعیت زندگی فعلی خود، به هر کدام در یک طیف ۴ درجه‌ای «از خیلی کم تا خیلی زیاد» پاسخ دهند. هر آیتم با توجه به اهمیتش، ضریبی بین ۱ تا ۴ دریافت می‌کند و نمره کل آزمودنی، حداقل ۱۴۱ و حداکثر ۵۷۰ می‌شود. این پرسش‌نامه دارای ۱۰ شاخص است و زیرمقیاس‌های این آزمون عبارت‌اند از: شاخص اجتماعی ۱۱ آیتم، باورها ۶ آیتم، عبادی ۶ آیتم، اخلاق ۱۱ آیتم، مالی ۱۲ آیتم، خانواده ۸ آیتم، سلامت ۷ آیتم، تفکر و علم ۵ آیتم، امنیتی - دفاعی ۴ آیتم، زمان‌شناسی ۵ آیتم دارد. آزمون سبک زندگی اسلامی از پایایی ۰/۷۸۶ برخوردار است. نتایج تحلیل عوامل نیز روایی و ساختار عاملی مناسبی را نشان می‌دهد. همچنین

1. Kaviani Islamic Lifestyle Scales

روایی هم‌زمان آن با پرسش‌نامه جهت‌گیری مذهبی نیز از طریق ضریب همبستگی پیرسون ۰/۶۴۴ به‌دست آمده است (کاوایی، ۱۳۹۰، ۲۷ - ۴۴).

شاخص بی‌ثباتی ازدواج: شاخص بی‌ثباتی ازدواج^۱ دارای ۱۴ سؤال است که برای اندازه‌گیری عدم ثبات ازدواج زناشویی تهیه شده است. نمره‌گذاری پرسش‌نامه به‌صورت طیف لیکرت است و درجه‌بندی آن از خیلی ۴، اغلب ۳، گاهی ۲ و هرگز ۱، تشکیل می‌شود. پرسش‌نامه شاخص بی‌ثباتی ازدواج از روایی پیش‌بین بسیار بالایی برخوردار است. در پژوهشی که یاری‌پور (۱۳۷۹) جهت ارزیابی محتوای آزمون شاخص بی‌ثباتی ازدواج از نظرات چندین تن از اساتید متخصص انجام شد، همه اساتید بر روایی سؤالات آزمون را تأیید کردند و ضریب همبستگی با پرسش‌نامه رضایت زناشویی ۰/۷ گزارش شده است (یاری‌پور، ۱۳۷۹). این پرسش‌نامه برای اولین بار در سال ۱۹۸۹ برای ۲۰۳۴ زن و مرد متأهل زیر ۵۵ سال و همچنین برای ۱۵۷۸ زن و مرد متأهل در سال ۱۹۸۳ استفاده شد. روایی این آزمون در پژوهش‌های زیادی مورد سنجش و تأیید واقع شده است و با مقیاس‌های مربوط به مشکلات زناشویی همبستگی مثبت و با مقیاس‌های مربوط به تعامل و خرسندی زناشویی همبستگی منفی داشته است (تنایی، ۱۳۸۷، ص ۷۱).

پرسش‌نامه احساسات مثبت نسبت به همسر: پرسش‌نامه احساسات مثبت نسبت به همسر^۲ دارای ۱۷ سؤال است که در سال ۱۹۷۵ توسط کی. دانیل‌الری، فرانسیس فینچام و هیلری ترکویتز ساخته شد. پایایی آزمون از طریق آزمون مجدد با فاصله ۱ تا ۳ هفته ۰/۹۳، و ضریب همبستگی با پرسش‌نامه رضایت زناشویی ۰/۷ گزارش شده است (یاری‌پور، ۱۳۷۹). پرسش‌نامه دارای دو بخش است که بخش اول شامل ۸ سؤال و با اعداد ۱ (برای احساس شدیداً منفی) تا ۷ (برای احساس شدیداً مثبت) نمره‌گذاری می‌شود؛ بخش دوم پرسش‌نامه شامل ۹ عبارت است که به همان صورت گفته شده نمره‌گذاری می‌شود. پایایی پرسش‌نامه احساسات مثبت نسبت به همسر با ضریب آلفای ۰/۹۴ از یک همسانی درونی عالی برخوردار است. اطلاعاتی در مورد ثبات این پرسش‌نامه گزارش نشده است (تنایی، ۱۳۸۷، ص ۹۳ - ۹۵).

پرسش‌نامه ادراک انصاف در روابط زناشویی: پرسش‌نامه ادراک انصاف در روابط زناشویی^۳ را

1. Marital instability index
2. Positive Feelings Towards Spouse Scales
3. Perception of Fairness in Marital Relationships Scales

هتفیلد و همکاران (۲۰۱۳) ساخته‌اند و مشتمل بر ۲۵ سؤال و ۴ خرده‌مقیاس مشارکت اجتماعی و آینده‌نگری، تعهد و حمایت، محبت و تشویق، هوش و آراستگی است. این پرسش‌نامه از نوع مداد کاغذی و خود گزارش‌دهی است. گویه‌ها در طیف لیکرت هفت‌درجه‌ای (+۳ تا -۳) نمره‌گذاری می‌شوند؛ بنابراین حداقل نمره -۷۵ و حداکثر نمره +۷۵ است که نشان‌دهنده عدم درک انصاف (+۷۵) و درک عدم انصاف برای فرد مقابل (-۷۵) است و هرچه نمره آزمون به سمت صفر نزدیک شود، نشان‌دهنده درک بالاتر انصاف در رابطه خواهد بود. این آزمون در ابتدا توسط صفاری‌نیا و لوسانی (۱۳۹۶) به زبان فارسی ترجمه شد و سپس نسخه ترجمه‌شده آن به انگلیسی برگردانده شد؛ پس از آن توسط اساتید روان‌شناسی قابل فهم و رسا بودن متن مورد تأیید قرار گرفت و سپس بر روی ۳۵۵ نفر از زنان متأهل شهر تهران انجام گرفت (عزیزپور و صفرزاده، ۱۳۹۵). پری (۲۰۱۴) پایایی این پرسش‌نامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۰ گزارش کرد. خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش خود پایایی این سنجه را با روش آلفای کرونباخ در نمونه زنان ۸۱٪ و در نمونه مردان ۸۳٪ به دست آوردند. همچنین پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۴ به دست آمد.

پرسش‌نامه تعهد زناشویی: پرسش‌نامه تعهد زناشویی^۱ را آدامس و جونز (۱۹۹۷) طراحی کردند. این پرسش‌نامه میزان پایبندی افراد به همسرانشان و ازدواج با آنها را در ابعاد مختلف اندازه‌گیری می‌کند. در واقع سه بُعد تعهد زناشویی را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد، که شامل تعهد شخصی، تعهد اخلاقی و تعهد ساختاری است. پرسش‌نامه بر اساس مقیاس لیکرت در پنج درجه کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم، تهیه و تنظیم شده است. در این آزمون، حداقل نمره ۴۴ و حداکثر نمره ۲۲۰ است. هرچه نمره فرد به ۲۲۰ نزدیک‌تر باشد، نشانه تعهد زناشویی بالاتر وی است. آدامز و جونز (۱۹۹۷) به نقل از: محمدی، زهراکار، (۱۳۹۳) در شش پژوهش گوناگون برای رسیدن به پایایی و روایی پرسش‌نامه، آن را اجرا کردند. در این مطالعات همبستگی هر پرسش با نمره کل پرسش‌نامه بالا و معنادار بود. پایایی کل پرسش‌نامه ۸۲٪ گزارش شد. در پژوهش نیز ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰ به دست آمد.

پرسش‌نامه صمیمیت زناشویی: پرسش‌نامه صمیمیت زناشویی^۲ را آسووده و تیموری (۱۳۸۷)

1. Jons Marital Commitment Questionnaire

2. Asoodeh and Timouri Marital Intimacy Questionnaire

طراحی کرده‌اند. این پرسش‌نامه دارای ۳۳ گویه است و طراحی آن بر اساس نظریه وارینگ است. ۸ مؤلفه در این پرسش‌نامه مدنظر قرار گرفته است. این آزمون بر اساس مقیاس لیکرت در ۵ درجه از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق ساخته شده است. محققان برای از بین بردن اثر سوگیری پاسخ‌دهنده‌ها، ماده‌های ۴، ۶، ۹، ۱۵، ۱۶، ۱۹، ۱۸، ۲۲ را به صورت منفی طراحی کرده‌اند. حداقل نمره برای هر ماده ۱ و حداکثر آن ۵ است که به ترتیب به گزینه‌های کاملاً موافق نمره ۵ و کاملاً مخالف نمره ۱ داده می‌شود، و نمره برای ماده‌های منفی عکس ماده‌های مثبت است یعنی گزینه کاملاً موافق نمره ۱ و کاملاً مخالف نمره ۵ دریافت می‌کند. این پرسش‌نامه زناشویی از لحاظ روایی محتوایی توسط اساتید دانشگاه اصفهان مورد تأیید واقع شده است. همچنین پایایی پرسش‌نامه توسط تیم تحقیقاتی مادسیج با آلفای کرونباخ بالای ۰/۸۷ به دست آمده است (آسوده و تیموری، ۱۳۸۷).

پرسش‌نامه سازگاری زناشویی: پرسش‌نامه سازگاری زناشویی^۱ که توسط گراهام بی اسپینر^۲ (۱۹۷۶) به نقل از: ثنایی، (۱۳۷۹) طراحی شده است دارای ۳۲ سؤال است که با استفاده از آن می‌توان رضایت کلی در یک رابطه صمیمانه را مورد ارزیابی قرار داد. تحلیل عاملی نشان می‌دهد که این مقیاس چهار بُعد از ابعاد یک رابطه را می‌سنجد، که این چهار بُعد، رضایت دو نفری، همبستگی دو نفری، توافق دو نفری و ابراز محبت می‌باشند. این پرسش‌نامه با استفاده از طیف ۶ تایی لیکرت نمره‌گذاری می‌شود، به طوری که پاسخ کاملاً موافق نمره ۴ و پاسخ کاملاً مخالف نمره صفر دریافت می‌کند. جمع نمرات تمام سؤالات، بین ۰ تا ۱۵۱ است. هرچه نمره بالاتر باشد، نشان‌دهنده رابطه بهتر خواهد بود. این مقیاس از روایی هم‌زمان نیز برخوردار است و با مقیاس رضایت زناشویی لاک - والاس، همبستگی مثبت نشان داده است (همان، ۱۳۸۷، ص ۳۷). ثنایی (۱۳۸۷) جهت بررسی پایانی پرسش‌نامه سازگاری زناشویی از آلفای کرونباخ استفاده کرده و در نتایجش نشان داده که نمره کل مقیاس با آلفای کرونباخ، همسانی درونی قابل توجهی دارد. همچنین یوسفی (۱۳۹۰) روایی و پایایی و ساختار عاملی این آزمون را در جامعه ایرانی بررسی کرده است. نتایج پژوهش به روش تحلیل عاملی نشان داد سه عامل سازگاری زناشویی، توافق،

1. Marital Compatibility Questionnaire

2. Graham B. Spinner

رضایت و انسجام، در جامعه ایرانی دارای روایی و پایایی مطلوب است و با تحلیل عامل تأییدی آنها برازش شدند. ضرایب پایایی همسانی درونی از جمله آلفای کرونباخ و تصنیف برای ۱۴ ماده و سه عامل در کل پرسش نامه به ترتیب با مقدار ۰.۹۲٪ و ۰.۸۹٪ تأییدکننده بودند.

برای جمع آوری داده‌ها، پرسش نامه‌های مذکور به لینک الکترونیکی تبدیل شده و در اختیار جامعه هدف قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، نمرات استاندارد Z، آماره ماهالانوبیس، عامل تورم واریانس، ضرایب چولگی و کشیدگی متغیرها، آماره دوربین - واتسون استفاده می‌شود. به منظور انجام این تجزیه و تحلیل از نرم افزار spss23 استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در این قسمت به تحلیل آماری داده‌های حاصل از پژوهش پرداخته شده است. در ابتدا به توصیف نمونه پژوهش با استفاده از شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش شامل حداکثر، حداقل، میانگین، انحراف معیار و واریانس شرکت‌کنندگان پرداخته و در بخش یافته‌های استنباطی با استفاده از آزمون‌های آماری مثل ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون سلسله مراتبی، فرضیه‌های پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی: با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌ها، تعداد ۶ نفر (۳٪) از افراد نمونه کمتر از ۲۰ سال سن، تعداد ۷۴ نفر (۳۶/۸٪) در بازه سنی ۲۰ تا ۳۰، تعداد ۸۴ نفر (۴۱/۸٪) در بازه سنی ۳۰ تا ۴۰، تعداد ۲۳ نفر (۱۱/۴٪) در بازه سنی ۴۰ تا ۵۰ و تعداد ۱۳ نفر (۶/۵٪) در بازه سنی ۵۰ تا ۶۰ قرار داشتند. جدول ۱، درصد فروانی اعضای نمونه را برحسب متغیر سن همسر نشان می‌دهد. برحسب مدت زمان سپری شده از ازدواج تعداد ۴۲ نفر (۲۰/۹٪) کمتر از پنج سال، تعداد ۶۲ نفر (۳۰/۸٪) پنج تا ده سال، ۲۹ نفر (۱۴/۴٪) ده تا پانزده سال و ۶۷ نفر (۳۳/۳٪) پانزده تا بیست سال از زمان ازدواجشان سپری شده است.

توصیف متغیرهای پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

در این بخش یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش آورده می‌شود. یافته‌های توصیفی پژوهش حاضر شامل شاخص‌های آماری؛ مانند میانگین، انحراف معیار، واریانس، حداقل و حداکثر نمرات شرکت‌کنندگان در متغیرهای پژوهش می‌باشند، که در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار، واریانس، حداقل و حداکثر نمرات شرکت‌کنندگان در متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	حداقل نمره	حداکثر نمره
سبک زندگی اسلامی	۲۳۰/۷۳	۲۲/۱۶	۴۹۱/۱۱	۱۵۰	۲۸۶
ثبات ازدواج	۴۹/۵۴	۶/۴۷	۴۱/۹۴	۲۲	۵۶
احساس مثبت نسبت به همسر	۹۹/۶۹	۱۷/۹۰	۳۲۰/۵۴	۲۹	۱۱۹
سازگاری زناشویی	۱۱۴/۳۷	۲۳/۵۱	۵۵۲/۸۷	۲۸	۱۵۵
صمیمیت زناشویی	۱۲۰/۹۹	۱۸/۷۲	۳۵۰/۴۵	۶۶	۱۵۲
تعهد زناشویی	۱۵۴/۹۱	۲۰/۹۴	۴۳۸/۸۱	۸۹	۲۰۷
ادراک انصاف زناشویی	۱۶	۲۰/۹۶	۴۳۹/۳۵	-۲۷	۷۲

همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، میانگین و انحراف معیار اعضای نمونه به ترتیب در سبک زندگی اسلامی ۲۳۰/۷۳ و ۲۲/۱۶، ثبات ازدواج ۴۹/۵۴ و ۶/۴۷، احساس مثبت نسبت به همسر ۹۹/۶۹ و ۱۷/۹۰، سازگاری زناشویی ۱۱۴/۳۷ و ۲۳/۵۱، صمیمیت زناشویی ۱۲۰/۹۹ و ۱۸/۷۲، تعهد زناشویی ۱۵۴/۹۱ و ۲۰/۹۴ و در ادراک انصاف زناشویی ۱۶ و ۲۰/۹۶ است.

ب) یافته‌های استنباطی

در جدول ۲ ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تعدیل‌کننده (صمیمیت زناشویی، سازگاری زناشویی، ادراک انصاف زناشویی و تعهد زناشویی)، ثبات ازدواج، احساس مثبت نسبت به همسر و سبک زندگی اسلامی ارائه شده است.

جدول ۲: ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

نام متغیر	سبک زندگی اسلامی	ثبات ازدواج	احساس مثبت نسبت به همسر	سازگاری زناشویی	صمیمیت زناشویی	تعهد زناشویی	ادراک انصاف زناشویی
سبک زندگی اسلامی	-						
ثبات ازدواج	۰/۲۳**	-					
احساس مثبت نسبت به همسر	۰/۲۵**	۰/۶۴**	-				
سازگاری زناشویی	۰/۳۰**	۰/۶۴**	۰/۸۶**	-			
صمیمیت زناشویی	۰/۲۹**	۰/۶۳**	۰/۸۵**	۰/۸۸**	-		
تعهد زناشویی	۰/۲۹**	۰/۴۲**	۰/۵۷**	۰/۵۲**	۰/۵۸**	-	
ادراک انصاف زناشویی	۰/۰۷	-۰/۲۱**	-۰/۱۷*	-۰/۱۷*	-۰/۲۳**	۰/۰۰۵	-

همان‌گونه که از نتایج جدول ۲ پیداست بین سبک زندگی اسلامی با ثبات ازدواج، احساس مثبت نسبت به همسر، سازگاری زناشویی، صمیمیت زناشویی، تعهد زناشویی رابطه مثبت

و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. همچنین بین ثبات ازدواج و ادراک انصاف رابطه منفی و معنادار وجود دارد. احساس مثبت نسبت به همسر با سازگاری زناشویی، صمیمیت زناشویی و تعهد زناشویی دارای رابطه مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ است و بین احساس مثبت نسبت به همسر و ادراک انصاف زناشویی در سطح ۰/۰۵ رابطه منفی و معنادار وجود دارد. بین سازگاری زناشویی با صمیمیت زناشویی و تعهد زناشویی رابطه مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد و بین سازگاری زناشویی و ادراک انصاف زناشویی رابطه منفی و معنادار در سطح ۰/۰۵ وجود دارد. بین صمیمیت زناشویی و تعهد زناشویی رابطه مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد و بین صمیمیت زناشویی و ادراک انصاف زناشویی رابطه منفی و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد.

بررسی مفروضه‌های تحلیل

۱. نرمال بودن داده‌ها: در پژوهش حاضر نرمالیتی داده‌ها با استفاده از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف محاسبه شد. سطح معنی داری متغیرها در این آزمون کمتر از ۰/۰۵ ($p < 0.05$) به دست آمد، که نشان‌دهنده عدم نرمال بودن داده‌ها است. به اعتقاد گلن گامست^۱ و همکاران یکی از راه‌های برگرداندن مفروضه‌ها دشوار کردن سطح معناداری پژوهش است. چون در این پژوهش نرمالیتی برقرار نبود، ما سطح معنی داری را یک درجه دشوار کرده و ۰/۰۴ در نظر گرفتیم.

۲. هم خطی چندگانه: در پژوهش حاضر، هم خطی چندگانه متغیرها با استفاده از آماره تحمل^۲ و عامل تورم واریانس^۳ (VIF) مورد بررسی قرار گرفت. در جدول ۳ نتایج بررسی هم خطی چندگانه ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج بررسی هم خطی متغیرهای پژوهش در رابطه با متغیرهای ملاک (ثبات ازدواج و احساس مثبت به همسر)

متغیر پیش‌بین	آماره تحمل	عامل تورم واریانس
سبک زندگی اسلامی	۰/۸۶	۱/۱۵
سازگاری زناشویی	۰/۲۰	۴/۸۱
صمیمیت زناشویی	۰/۱۸	۵/۴۶
تعهد زناشویی	۰/۶۲	۱/۵۸
ادراک انصاف زناشویی	۰/۸۹	۱/۱۱

1. Gamst, g
2. Tolerance statistics
3. Variance inflation factor

اطلاعات به دست آمده از جدول ۳ نشان داد که آماره تحمل بالای ۰/۱۰ است و این نشان دهنده عدم وجود هم خطی چندگانه بین متغیرها است. همچنین مقدار عامل تورم واریانس برای متغیرها کوچک تر از ۱۰ است که نشان دهنده عدم هم خطی چندگانه است.

بررسی فرضیه‌های تحقیق

۱. سبک زندگی اسلامی در احساس مثبت نسبت به همسر مؤثر است.

جدول ۴: خلاصه مدل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

متغیر پیش بین	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	T	P
B	خطای استاندارد	بتا		
سبک زندگی اسلامی	۰/۲۰۸	۰/۰۵۵	۰/۲۵۷	۰/۰۰۰۱

R	R ²	R ² تعدیل شده	F	P
۰/۲۵۷ ^a	۰/۰۶۶	۰/۰۶۱	۱۴/۰۵۶	۰/۰۰۰۱

a: سبک زندگی اسلامی

همان طور که در جدول ۴ ملاحظه کردید، رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر معنادار است و سبک زندگی اسلامی ۶ درصد از نمره احساس مثبت به همسر را پیش بینی می کند.

در ادامه برای بررسی فرضیه‌های موجود در تحقیق، از روش تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی استفاده شد.

۱ - ۱. تعهد زناشویی به عنوان تعدیل کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر مؤثر است.

به منظور بررسی نقش تعهد زناشویی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر از روش تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی استفاده شد. جهت انجام رگرسیون سلسله مراتبی متغیر پیش بین (سبک زندگی اسلامی) در گام اول رگرسیون، متغیر تعدیل کننده (تعهد زناشویی) در گام دوم و حاصل ضرب سبک زندگی اسلامی در تعهد زناشویی (جمله تعاملی) در گام سوم وارد شد.

جدول ۵: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

متغیر پیش‌بین	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	T	P
	B	خطای استاندارد	بتا	
سبک زندگی اسلامی	۰/۲۰۸	۰/۰۵۵	۰/۲۵۷	۰/۰۰۰۱
تعهد زناشویی	۰/۴۶۶	۰/۰۵۲	۰/۵۴۶	۰/۰۰۰۱
اثر تعدیل‌کننده تعهد زناشویی	-۱/۱۳۹	۰/۸۵۳	-۰/۰۷۷	۰/۱۸۴

متغیر ملاک: احساس مثبت نسبت به همسر

R	R ²	R ² تعدیل شده	F	P
۰/۵۸۱ ^a	۰/۳۳۸	۰/۳۳۱	۵۰/۴۶۶	۰/۰۰۰۱
۰/۵۸۶ ^b	۰/۳۴۴	۰/۳۳۴	۳۴/۳۷۰	۰/۱۸۴

a: سبک زندگی اسلامی و تعهد زناشویی

b: اثر تعدیل‌کننده تعهد زناشویی

۱۴۷ همان‌طور که در جدول ۵ ملاحظه کردید، سبک زندگی اسلامی و تعهد زناشویی ۳۳ درصد از واریانس نمره احساس مثبت نسبت به همسر را به‌طور معنادار پیش‌بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل‌کننده تعهد زناشویی نشان می‌دهد تعهد زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر را تعدیل نمی‌کند و فرضیه رد می‌شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

۲ - ۱. صمیمیت زناشویی به‌عنوان تعدیل‌کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر مؤثر است.

جهت انجام رگرسیون سلسله‌مراتبی متغیر پیش‌بین (سبک زندگی اسلامی) در گام اول رگرسیون، متغیر تعدیل‌کننده (صمیمیت زناشویی) در گام دوم و حاصل‌ضرب سبک زندگی اسلامی در صمیمیت زناشویی (جمله تعاملی) در گام سوم وارد شد.

جدول ۶: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

متغیر پیش‌بین	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	T	P
	B	خطای استاندارد	بتا	
سبک زندگی اسلامی	۰/۲۰۸	۰/۰۵۵	۰/۲۵۷	۰/۰۰۰۱
صمیمیت زناشویی	۰/۸۱۳	۰/۰۳۷	۰/۸۵۰	۰/۰۰۰۱
اثر تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی	-۰/۶۷۶	۰/۵۵۳	-۰/۰۴۶	۰/۲۲۲

متغیر ملاک: احساس مثبت نسبت به همسر

R	R ²	R ² تعدیل شده	F	P
۰/۸۵۳ ^a	۰/۷۲۷	۰/۷۲۴	۲۶۳/۵۹۶	۰/۰۰۰۱
۰/۸۵۴ ^b	۰/۷۲۹	۰/۷۲۵	۱۷۶/۶۷۲	۰/۲۲۲

a: سبک زندگی اسلامی و صمیمیت زناشویی

b: اثر تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده کردید، سبک زندگی اسلامی و صمیمیت زناشویی ۷۲ درصد از واریانس نمره احساس مثبت نسبت به همسر را به‌طور معنادار پیش‌بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی نشان می‌دهد که صمیمیت زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر را تعدیل نمی‌کند و فرضیه رد می‌شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

۳ - ۱. ادراک انصاف زناشویی به‌عنوان تعدیل‌کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر مؤثر است.

جهت انجام رگرسیون سلسله‌مراتبی متغیر پیش‌بین (سبک زندگی اسلامی) در گام اول رگرسیون، متغیر تعدیل‌کننده (ادراک انصاف زناشویی) در گام دوم و حاصل ضرب سبک زندگی اسلامی در ادراک انصاف زناشویی (جمله تعاملی) در گام سوم وارد شد.

جدول ۷: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

P	T	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	متغیر پیش‌بین	
		بتا	B	خطای استاندارد	خطای استاندارد
۰/۰۰۰۱	۳/۷۴۹	۰/۲۵۷	۰/۰۵۵	۰/۲۰۸	سبک زندگی اسلامی
۰/۰۰۵	-۲/۸۴۲	-۰/۱۹۲	۰/۰۵۸	-۰/۱۶۴	ادراک انصاف زناشویی
۰/۳۲۵	-۰/۹۸۶	-۰/۰۶۷	۱/۱۸۴	-۱/۱۶۷	اثر تعدیل‌کننده ادراک انصاف زناشویی

متغیر ملاک: احساس مثبت نسبت به همسر

P	F	R ² تعدیل شده	R ²	R
۰/۰۰۵	۱۱/۳۱۵	۰/۰۹۴	۰/۱۰۳	۰/۳۲۰ ^a
۰/۳۲۵	۷/۸۶	۰/۰۹۳	۰/۱۰۷	۰/۳۲۷ ^b

a: سبک زندگی اسلامی و ادراک انصاف زناشویی

b: اثر تعدیل‌کننده ادراک انصاف زناشویی

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده کردید، سبک زندگی اسلامی و ادراک انصاف زناشویی ۹ درصد از واریانس نمره احساس مثبت نسبت به همسر را به‌طور معنادار پیش‌بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل‌کننده ادراک انصاف زناشویی نشان می‌دهد که ادراک انصاف زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر را تعدیل نمی‌کند و فرضیه رد می‌شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

۴ - ۱. سازگاری زناشویی به‌عنوان تعدیل‌کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر مؤثر است.

جدول ۸: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

P	T	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	متغیر پیش‌بین	
		بتا	B	خطای استاندارد	خطای استاندارد
۰/۰۰۰۱	۳/۷۴۹	۰/۲۵۷	۰/۰۵۵	۰/۲۰۸	سبک زندگی اسلامی
۰/۰۰۰۱	۲۳/۱۰۸	۰/۸۶۸	۰/۰۲۹	۰/۶۶۱	سازگاری زناشویی
۰/۱۳۵	-۱/۵	-۰/۰۵۴	۰/۵۱۱	-۰/۷۶۷	اثر تعدیل‌کننده سازگاری زناشویی

متغیر ملاک: احساس مثبت نسبت به همسر

P	F	R ² تعدیل شده	R ²	R
۰/۰۰۰۱	۲۹۲/۸۴۲	۰/۷۴۵	۰/۷۴۷	۰/۸۶۴ ^a
۰/۱۳۵	۱۹۷/۲۱۲	۰/۷۴۶	۰/۷۵۰	۰/۸۶۶ ^b

a: سبک زندگی اسلامی و سازگاری زناشویی

b: اثر تعدیل‌کننده سازگاری زناشویی

همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده کردید، سبک زندگی اسلامی و سازگاری زناشویی ۷۴ درصد از واریانس نمره احساس مثبت نسبت به همسر را به‌طور معنادار پیش‌بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل‌کننده سازگاری زناشویی نشان می‌دهد که سازگاری زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر را تعدیل نمی‌کند و فرضیه رد می‌شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

۲. سبک زندگی اسلامی در ثبات ازدواج مؤثر است.

جدول ۹: خلاصه تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

P	T	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	متغیر پیش‌بین
		B	خطای استاندارد	
۰/۰۰۱	۳/۳۸۸	۰/۲۳۴	۰/۰۲۰	سبک زندگی اسلامی

P	F	R ² تعدیل شده	R ²	R
۰/۰۰۱	۱۱/۴۷۸	۰/۰۵۰	۰/۰۵۵	۰/۲۳۴ ^a

a: سبک زندگی اسلامی

همان‌طور که در جدول ۹ ملاحظه کردید، رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج معنادار است و ۵ درصد از نمره ثبات ازدواج توسط سبک زندگی اسلامی پیش‌بینی می‌شود.

۱ - ۲. تعهد زناشویی به‌عنوان تعدیل‌کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج است.

جدول ۱۰: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

P	T	ضرایب استاندارد نشده		متغیر پیش‌بین
		ضرایب استاندارد شده بتا	خطای استاندارد B	
۰/۰۰۱	۳/۳۸۸	۰/۲۳۴	۰/۰۲۰	سبک زندگی اسلامی
۰/۰۰۰۱	۵/۸۰۱	۰/۳۸۸	۰/۰۲۱	تعهد زناشویی
۰/۰۴۹	-۱/۹۸۵	-۰/۱۲۶	۰/۳۳۹	اثر تعدیل‌کننده تعهد زناشویی

متغیر ملاک: ثبات ازدواج

P	F	R ² تعدیل‌شده	R ²	R
۰/۰۰۰۱	۲۳/۵۰۶	۰/۱۸۴	۰/۱۹۲	۰/۴۳۸ ^a
۰/۰۴۹	۱۷/۲۱۷	۰/۱۹۶	۰/۲۰۸	۰/۴۵۶ ^b

a: سبک زندگی اسلامی و تعهد زناشویی

b: اثر تعدیل‌کننده تعهد زناشویی

همان‌طور که در جدول ۱۰ ملاحظه کردید، سبک زندگی اسلامی و تعهد زناشویی ۱۸ درصد از واریانس نمره ثبات ازدواج را به‌طور معنادار پیش‌بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل‌کننده تعهد زناشویی نشان می‌دهد که تعهد زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج را تعدیل نمی‌کند و فرضیه رد می‌شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

۲ - ۲. صمیمیت زناشویی به‌عنوان تعدیل‌کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج مؤثر است.

جدول ۱۱: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

P	T	ضرایب استاندارد نشده		متغیر پیش‌بین
		ضرایب استاندارد شده بتا	خطای استاندارد B	
۰/۰۰۱	۳/۳۸۸	۰/۲۳۴	۰/۰۲۰	سبک زندگی اسلامی
۰/۰۰۰۱	۱۰/۷۳۸	۰/۶۱۷	۰/۰۲۰	صمیمیت زناشویی
۰/۱۵۸	-۱/۴۱۷	-۰/۰۷۹	۰/۲۹۵	اثر تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی

متغیر ملاک: ثبات ازدواج

P	F	R ² تعدیل شده	R ²	R
۰/۰۰۰۱	۶۶/۶۹	۰/۳۹۶	۰/۴۰۲	۰/۶۳۴ ^a
۰/۱۵۸	۴۵/۳۵	۰/۴۰	۰/۴۰۹	۰/۶۳۹ ^b

a: سبک زندگی اسلامی و صمیمیت زناشویی

b: اثر تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی

همان‌طور که در جدول ۱۱ ملاحظه کردید، سبک زندگی اسلامی و صمیمیت زناشویی ۳۹ درصد از واریانس ثبات ازدواج را به‌طور معنادار پیش‌بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل‌کننده صمیمیت زناشویی نشان می‌دهد که صمیمیت زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی ثبات ازدواج را تعدیل نمی‌کند و فرضیه رد می‌شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

۳ - ۲. ادراک انصاف زناشویی به‌عنوان تعدیل‌کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج مؤثر است.

جدول ۱۲: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

P	T	ضرایب استاندارد نشده		B	متغیر پیش‌بین
		ضرایب استاندارد شده	خطای استاندارد		
۰/۰۰۱	۳/۳۸۸	۰/۲۳۴	۰/۰۲۰	۰/۰۶۸	سبک زندگی اسلامی
۰/۰۰۱	-۳/۴۷۵	-۰/۲۳۴	۰/۰۲۱	-۰/۰۷۲	ادراک انصاف زناشویی
۰/۵۵۵	-۰/۵۹۱	-۰/۰۴	۰/۴۲۷	-۰/۲۵۳	اثر تعدیل‌کننده ادراک انصاف زناشویی

متغیر ملاک: ثبات ازدواج

P	F	R ² تعدیل شده	R ²	R
۰/۰۰۱	۱۲/۰۹۶	۰/۱	۰/۱۰۹	۰/۳۳۰ ^a
۰/۵۵۵	۸/۱۵۴	۰/۰۹۷	۰/۱۱۰	۰/۳۳۲ ^b

a: سبک زندگی اسلامی و ادراک انصاف زناشویی

b: اثر تعدیل‌کننده ادراک انصاف زناشویی

همان‌طور که در جدول ۱۲ مشاهده کردید، سبک زندگی اسلامی و ادراک انصاف زناشویی ۱۰ درصد از واریانس نمره ثبات ازدواج را به‌طور معنادار پیش‌بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل‌کننده ادراک انصاف زناشویی نشان می‌دهد که ادراک انصاف زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج را تعدیل نمی‌کند و فرضیه رد می‌شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

۴ - ۲. سازگاری زناشویی به عنوان تعدیل کننده در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج مؤثر است.

جدول ۱۳: خلاصه مدل تحلیل رگرسیون، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون

P	T	ضرایب استاندارد		متغیر پیش‌بین
		ضرایب استاندارد شده	خطای استاندارد	
۰/۰۰۱	۳/۳۸۸	۰/۲۳۴	۰/۰۲۰	سبک زندگی اسلامی
۰/۰۰۰۱	۱۱/۲۱۳	۰/۶۳۷	۰/۰۱۶	سازگاری زناشویی
۰/۰۳۷	-۲/۰۹۶	-۰/۱۱۴	۰/۲۷۸	اثر تعدیل کننده سازگاری زناشویی

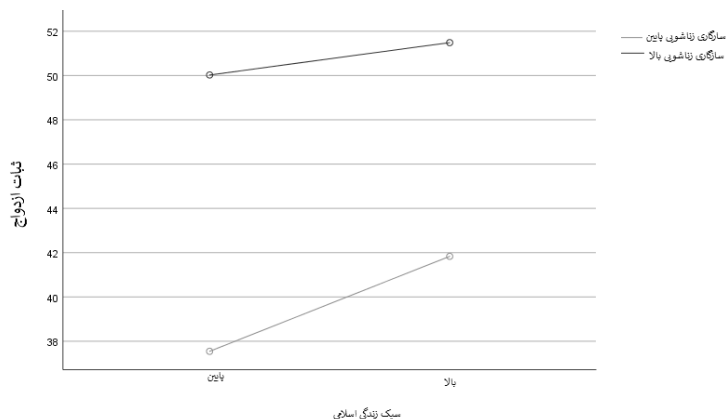
متغیر ملاک: ثبات ازدواج

P	F	R ² تعدیل شده	R ²	R
۰/۰۰۰۱	۷۲/۲۰۲	۰/۴۱۶	۰/۴۲۲	۰/۶۴۹ ^a
۰/۰۳۷	۵۰/۴۲۴	۰/۴۲۶	۰/۴۳۴	۰/۶۵۹ ^b

a: سبک زندگی اسلامی و سازگاری زناشویی

b: اثر تعدیل کننده سازگاری زناشویی

همان طور که در جدول ۱۳ مشاهده کردید، سبک زندگی اسلامی و سازگاری زناشویی ۴۱ درصد از واریانس نمره سازگاری زناشویی را به طور معنادار پیش بینی کردند. میزان رابطه پس از ورود اثر متغیر تعدیل کننده سازگاری زناشویی نشان می دهد که سازگاری زناشویی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج را تعدیل می کند و ۱ درصد از نمره ثبات ازدواج توسط اثر تعدیل کننده سازگاری زناشویی تبیین می شود؛ با توجه به اینکه سطح معناداری کوچک تر از ۰/۰۴ (به دلیل عدم برقراری نرمالیتی سطح معناداری دشوار و از ۰/۰۵ به ۰/۰۴ تغییر پیدا کرد) است.

نمودار ۱: نحوه تعامل متغیر سبک زندگی اسلامی و سازگاری زناشویی در پیش‌بینی ثبات ازدواج

نمودار ۱ نحوه تعامل متغیرهای سبک زندگی اسلامی و سازگاری زناشویی را در پیش‌بینی ثبات ازدواج نشان می‌دهد. شیب خط رگرسیون سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج در افراد با سازگاری زناشویی پایین بیشتر است که نشان می‌دهد رابطه مثبت بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج در افراد با سازگاری زناشویی پایین بیشتر از افراد با سازگاری زناشویی بالا است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش سبک زندگی اسلامی در ثبات ازدواج و احساس مثبت نسبت به همسر، با در نظر گرفتن متغیرهای تعدیل‌گر صمیمیت زناشویی، سازگاری زناشویی، ادراک انصاف و تعهد بررسی شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر معنادار است و سبک زندگی اسلامی ۶ درصد از نمره احساس مثبت به همسر را پیش‌بینی می‌کند. در بیانات بزرگان دین به اجر و پاداش اخروی اشاره شده است که در قبال انجام امورات خانوادگی به انسان داده می‌شود. توجه به این نعمت‌ها و اعتقاد به آرامش در زندگی اخروی، احساس مثبت در افراد ایجاد کرده و زوجین را منبعت می‌کند که عملکرد خود را در جهت به‌دست آوردن آرامش اخروی تقویت بخشند. از جمله آیاتی که باعث تقویت انگیزه انسان‌ها در انجام وظایف می‌شود، می‌توان به این آیه شریفه اشاره کرد که: «شما و همسرانتان در نهایت شادمانی وارد بهشت شوید» (زخرف: ۷۰).

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج معنادار است و ۵ درصد از نمره ثبات ازدواج توسط سبک زندگی اسلامی پیش‌بینی می‌شود. بی‌ثباتی در ازدواج ناشی از تعدی‌ها و تجاوزهاست. تعداد بالایی از مشکلات خانواده بستگی به عملکردهایی دارد که زمینه‌پا گذاشتن روی حقوق دیگران و تحمیل مسئله‌ای بر اطرافیان و رفتارهای نادرست می‌شود. سبک زندگی اسلامی با یادآوری معاد و اعتقاد به عواقب بد تجاوز به حقوق دیگر افراد و انجام ندادن مسئولیت‌ها باعث می‌شود که انسان از رفتارهای نامناسب دست بکشد (مجلسی، ۱۹۸۳، ص ۲۲۰)، که ضامن ثبات روابط به‌ویژه خانواده است. در قرآن کریم زندگی خانوادگی سالم از ناسالم را با کلمه «طیب» یا پاک در برابر «خبیث» یا ناپاک توضیح می‌دهد؛ مانند اشاره به «مساکن طیبه» (توبه: ۷۲؛ صف: ۱۲)، یا اشاره به اینکه همه در معرض ابتلا هستند تا پاکان از ناپاکان جدا شوند (آل عمران: ۱۷۹)؛ تا آنجا که مردان پاک را لایق زنان پاک و برعکس دانسته است

﴿الْحَيَاتُ لِلْحَيَاتِينَ... وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ﴾ (نور: ۶). مکانیزم دست یافتن به این زندگی پاک ساماندهی اعتقادی و انجام عمل صالح است (جان‌بزرگی و همکاران، ۱۴۰۲، ص ۸۰). نتایج پژوهش حاضر همسو با نتایج پژوهش سلمانی (۱۳۹۸) است که نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین شاخص‌های ملاک‌های همسرگزینی، پایبندی به آموزه‌های همسرمداری اسلام، احساس مثبت نسبت به همسر، انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده وجود دارد. همچنین ماهونی (۲۰۰۹) در نتایج پژوهشش بیان کرد که اعتقادات مذهبی بر ثبات و کیفیت زناشویی بسیار تأثیر دارد. همچنین کسلوم و روبیسون^۱ (۱۹۹۶) در تحقیقات خود بیان داشتند که ۳۱ درصد از نمونه‌ها، اعتقادات مذهبی یکی از دلایل اصلی آنها برای حفظ زندگی زناشویی است. الماسی، خیرری، فراهانی و حمایت‌طلب (۱۳۸۹) نیز در پژوهشی با عنوان «رابطه سبک زندگی و رضایت زناشویی در ورزشکاران و مقایسه آن با افراد عادی» دریافتند که رابطه بین سبک زندگی و رضایت زناشویی مثبت و معنادار است. در پژوهشی که قنبری (۱۳۹۲) با عنوان «اثر بخشی آموزش مفاهیم دینی توکل، صبر، نماز، دعا و بخشش بر رضایت‌مندی زناشویی و سازگاری زناشویی» و گروه نمونه که شامل ۳۰ زوج از زوجین متقاضی طلاق شهرستان شاهرود که ۱۵ زوج در گروه گواه و ۱۵ زوج در گروه آزمایش بودند، انجام داد، مشخص شده که زوجین پس از شرکت در جلسات آموزه‌های دینی، رضایت زناشویی و سازگاری زناشویی در گروه آزمایش، نسبت به گروه کنترل افزایش معناداری داشته و همچنین بیان کرد که آموزه‌های دینی باعث افزایش رضایت زناشویی و سازگاری زناشویی زوجین متقاضی طلاق خواهد شد. سبک زندگی اسلامی که با عنوان «حیات طیبه» در قرآن مطرح شده (طباطبایی، ۱۳۸۶)، عامل تحول در همه ابعاد زندگی به‌ویژه زندگی زناشویی است (مطهری، ۱۳۶۸). در واقع سبک زندگی قرآنی، سبکی پاکیزه از همه عداوت‌ها، اسارت‌ها، آلودگی‌ها، ظلم‌ها، خیانت‌ها، ذلت‌ها و انواع نگرانی‌ها و هرگونه مسئله‌ای که زندگی انسان را دچار ناخوشنودی کند، است. بنابراین می‌توان گفت اگر ایمان با عمل صالح همراه باشد، نتیجه‌اش حیات طیبه می‌شود و به عبارت دیگر، محقق شدن زندگی همراه با آرامش (رعد: ۲۸)، امنیت (توبه: ۲۶)، تعادل (حجرات: ۹)، رفاه (اعراف: ۹)، محبت (نساء: ۳۶)، دوستی (انفال: ۶)، صلح (حجرات: ۹) و مفاهیم سازنده انسانی که همان سبک زندگی‌ای است که قرآن می‌فرماید (مظاهری سیف، ۱۳۸۵).

مصلحی و احمدی (۱۳۹۲) در تحقیقی که با عنوان «نقش زندگی مذهبی در رضایتمندی زناشویی زوجین» انجام دادند، نتایج پژوهش نشان داد که همانندی زوجین در پایبندی مذهبی بر سطح رضایت زناشویی آنها تأثیرگذار بوده است (مصلحی و احمدی، ۱۳۹۲). پژوهش‌هایی که در زمینه جهت‌گیری مذهبی انجام شده است نشان دادند که پایبندی مذهبی، عامل مهمی در پایداری ازدواج و رضایت زناشویی است و در نقطه مقابل، هرچه میزان باورهای مذهبی زوجین باهم بیشتر باشد، میزان اختلاف آنها نیز بیشتر خواهد بود (صدیقی، صفریگی و محبی، ۱۳۹۳).

با توجه به آنچه بیان شد و با استناد به نتایج پژوهش حاضر می‌توان گفت که با به‌کارگیری مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی در زندگی زناشویی، ثبات ازدواج افزایش می‌یابد و گرایش به طلاق در زنان متأهل کمتر خواهد شد. و گرایش هرچه بیشتر به سبک زندگی اسلامی و عملی کردن مؤلفه‌های آن باعث کاهش آمار طلاق در جامعه خواهد شد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که با افزایش مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی در زندگی، شاهد افزایش احساس مثبت به همسر در زندگی زناشویی خواهیم بود و در واقع هدایت زندگی زناشویی بر اساس دستورات دین اسلام، احساس مثبت نسبت به همسر را نیز افزایش خواهد داد.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش و بررسی تأثیر متغیرهای تعدیل‌گر تعهد زناشویی، صمیمیت زناشویی، ادراک انصاف و سازگاری زناشویی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و احساس مثبت نسبت به همسر، مشخص شد که هیچ‌یک از متغیرهای تعدیل‌گر بر این رابطه تأثیرگذار نبوده و این فرضیات رد می‌شود.

از سوی دیگر نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش نشان داد، متغیرهای تعدیل‌گر تعهد زناشویی، صمیمیت زناشویی، ادراک انصاف در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج تأثیرگذار نبوده و نتوانسته‌اند رابطه سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج را تحت‌الشعاع قرار دهند و فقط سازگاری زناشویی به‌عنوان متغیر تعدیل‌گر در رابطه سبک زندگی اسلامی و ثبات ازدواج تأثیرگذار بوده و ۱ درصد از نمره ثبات ازدواج توسط اثر تعدیل‌کننده سازگاری زناشویی تبیین می‌شود. از نتایج ناهمسو با نتایج پژوهش حاضر می‌توان به پژوهش خانجانی اشاره کرد که نشان داد تعهد زناشویی بین همسران یک پیش‌بینی‌کننده بااهمیت برای ازدواج‌های رضایت‌بخش و پایدار است (خانجانی و شکی، سلیمی و صفریگی، ۱۳۹۳). همچنین در مطالعه‌ای که به‌منظور بررسی تعهد زناشویی زوجین مذهبی بر روی ۵۷ زوج بسیار مذهبی میان‌سال، ساکن در انگلستان و شمال کالیفرنیا انجام

دادند، مشخص شد برای بیشتر زوج‌ها خدا بخش قابل توجهی در ازدواجشان است و در الگوهایی که ارائه دادند، عنوان کردند که بین دین‌داری و تعهد در ازدواج ارتباط معناداری وجود دارد (لامبرت و دولاهیت، ۲۰۰۸). رضایی (۱۳۸۹) در پژوهشی دریافت که آموزش سبک زندگی اسلامی بر تعهد و صمیمیت زوجین شهر اراک تأثیرگذار است. فاکس و کلی (۲۰۱۰) بیان می‌کنند که اعتقادات مذهبی یکی از عوامل مؤثر بر رضایتمندی زناشویی است که پیش از ازدواج شکل می‌گیرند؛ همچنین آنها در پژوهش‌های خود نشان دادند که افزایش فعالیت‌های مذهبی می‌تواند با افزایش تعهد اخلاقی، احتمال توجه به طلاق را کم کند.

محدودیت‌ها و پیشنهادها: پژوهش حاضر از محدودیت‌هایی رنج می‌برد؛ محدودیت‌هایی مانند استفاده از ابزار پرسش‌نامه و محدودیت‌های نتیجه‌گیری از یافته‌های آن و عدم تمایل بعضی افراد نسبت به شرکت در پژوهش با توجه به شخصی بودن اطلاعاتی که در سؤالات پرسش‌نامه مطرح شده بود. همچنین با توجه به تعداد بالای متغیرهای پژوهش می‌توان گفت که یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر حجم نمونه مورد مطالعه است که با افزایش آن می‌توان بر دقت یافته‌های تحقیق حاضر اضافه شود. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند برای کمک به مشاوران در مراکز مشاوره خانواده به‌ویژه مشاوران پیش از ازدواج مورد توجه و استفاده واقع شود. از آنجایی که ممکن است با افزایش حجم نمونه، اثر تعدیل‌کننده تعهد زناشویی معنی‌دار شود، پیشنهاد می‌شود از روش‌های آماری دیگری مانند تحلیل مسیر برای بررسی دقیق‌تر رابطه بین سبک زندگی اسلامی، تعهد زناشویی و احساس مثبت نسبت به همسر استفاده شود.

منابع

ابوترابیان، فاطمه (۱۳۹۷). نمادهای سبک زندگی غربی در تقابل با سبک زندگی اسلامی. سبک زندگی دینی، ۱(۳۲)، ۹۵ - ۱۲۶.

آسوده، محمدحسین و تیموری، علی (۱۳۸۷). صمیمیت زناشویی. تهران: دانشگاه تهران.

برادران هزاره، بیتا (۱۳۹۶). رابطه کنترل عواطف با رضایت زناشویی در زنان مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره. مقاله منتشرشده در دومین همایش بین‌المللی و چهارمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران. تهران.

پورمیدانی، فاطمه؛ نوری، ابوالقاسم و شفتی، سیدعباس (۱۳۹۳). رابطه سبک زندگی با رضایت زناشویی. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۲(۳۹)، ۳۳۱ - ۳۴۴.

- ثنایی، باقر (۱۳۷۹). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: نشر بعثت.
- ثنایی، باقر (۱۳۸۷). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: نشر بعثت.
- جان‌بزرگی، مسعود؛ پسندیده، عباس و آذربایجانی، مسعود (۱۴۰۲). خانواده‌درمانی معنوی خداسو. قم: نشر پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- خانجانی‌وشکی، سحر؛ سلیمی، سمانه؛ صفریگی، شهناز؛ صدیقی؛ اکرم و شاه‌سیاه، مرضیه (۱۳۹۳). تأثیر آموزش زوج‌درمانی شناختی رفتاری اسلام محور بر تعهد زناشویی. مجله تحقیقات نظام سلامت، ۱۰، ۵۲۵ - ۵۳۷.
- خشکاب، محبوبه (۱۳۹۲). بررسی اثربخشی مفاهیم دینی (توکل، صبر، نماز، دعا و بخشش) بر رضایت زناشویی و سازگاری زناشویی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، پردیس بین‌المللی دانشگاه فردوس مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- رسولی، رویا و سلطانی‌گرد فرامرز، سمیه (۱۳۹۱). مقایسه و بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی و عمل به باورهای دینی با سازگاری زناشویی در طلاب و دانشجویان. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۲(۳۲)، ۴۲۷ - ۴۳۹.
- رضایی، فیروزه (۱۳۸۹). ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش سبک زناشویی دینی و بررسی رابطه آن با صمیمیت زناشویی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران اهواز. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- سلمانی، نجمه (۱۳۹۸). رابطه ملاک‌های همسرگزینی و پایداری به آموزه‌های همسرمداری اسلام با احساس مثبت نسبت به همسر: نقش میانجی حس انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- صفرزاده، سحر و عزیزپور، پریش (۱۳۹۵). نقش تعدیل‌کننده ادراک انصاف و رفتارهای فداکارانه در رابطه صمیمیت با همسر و کیفیت زناشویی. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۱۲(۴۷)، ۳۹۱ - ۴۱۱.
- طولابی، زینب؛ صمدی، سعید و مطهری‌نژاد، فاطمه (۱۳۹۲). بررسی نقش میانجی عزت‌نفس و خودکارآمدی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و سازگاری اجتماعی جوانان شهر مشهد. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۳(۹)، ۱۱۵ - ۱۳۲.

غیائی، رویا (۱۳۹۵). مقایسه ثبات ازدواج و کنترل عواطف در زوجین با دوستی قبل از ازدواج و فاقد آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.

فرامرزی، سحر (۱۳۸۸). بررسی نقش ادراک انصاف در کیفیت زناشویی درکارکنان متأهل شهر اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران اهواز.

فلاح، احمد (۱۳۹۷). تدوین و اعتباریابی مدل علی رضایت زناشویی بر اساس سبک زندگی اسلامی با واسطه‌گری خوش‌بینی خودمهارگری و بخشایشگری. پایان‌نامه دکتری رشته روان‌شناسی. دانشگاه علامه طباطبایی و دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.

قنبری هاشم‌آبادی، بهرام‌علی؛ حاتمی ورزنده، اکبر؛ اسمعیلی، راضیه و فرحبخش، مصطفی (۱۳۹۰). رابطه بین سبک‌های فرزندپروری دلبستگی و تعهد زناشویی در زنان متأهل دانشگاه علامه طباطبایی. فصلنامه علمی پژوهشی جامعه‌شناسی زنان، ۲(۳)، ۳۹.

قنبری، بهرام‌علی (۱۳۹۲). در بررسی اثربخشی آموزش مفاهیم دینی (توکل، صبر، نماز، دعا و بخشش) بر رضایت‌مندی زناشویی و سازگاری زناشویی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.

کاویانی ارانی، م. (۱۳۸۸). طرح نظریه سبک زندگی بر اساس دیدگاه اسلام و ساخت آزمون بک زندگی اسلامی و بررسی ویژگی‌های روان‌شناسی آن. پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی. دانشگاه اصفهان. کاویانی، محمد (۱۳۹۰). کمی‌سازی و سنجش سبک زندگی اسلامی. فصلنامه روان‌شناسی و دین، ۴(۲)، ۲۷ - ۴۴.

کاویانی، محمد (۱۳۹۷). درس‌نامه سبک زندگی اسلامی با رویکرد تجویزی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. (کتاب اصلی در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است).

کاویانی، محمد (۱۳۹۱). سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. کجیاب، محمدباقر؛ سجادیان، پریناز؛ کاویانی، محمد و انوری، حسن (۱۳۹۰). رابطه سبک زندگی اسلامی با شادکامی در رضایت از زندگی دانشجویان شهر اصفهان. روان‌شناسی و دین، ۴(۴)، ۶۱ - ۷۴.

گلدنبرگ، ایرنه و گلدنبرگ، هربرت (۲۰۱۸). خانواده درمانی. ترجمه سیامک نقشبندی و حسین شاهی. تهران: نشر روان.

- الماسی، ن؛ خیبری، م؛ فراهانی، ا؛ حمایت‌طلب، ر (۱۳۸۹). رابطه سبک زندگی و رضایت زناشویی در ورزشکاران و مقایسه آن با افراد عادی. مدیریت ورزشی، ۵، ۷۳ - ۸۷. مجلسی، محمدباقر (۱۹۸۳). بحار الانوار. بیروت: مؤسسه الوفاء.
- محمدی، بهناز؛ زهراکار، کیانوش؛ داورنیا، رضا و شاکرمی، محمد (۱۳۹۳). بررسی نقش دین‌داری و ابعاد آن در پیش‌بینی تعهد زناشویی کارکنان سازمان بهزیستی خراسان شمالی. مجله دین و سلامت، ۲(۱)، ۱۰ - ۲۳.
- محمدی، محمد؛ زهراکار، کیانوش؛ جهانگیری، جهانگیر؛ داورنیا، رضا؛ شاکرمی، محمد و مرشدی، مهدی (۱۳۹۶). بررسی کارآیی مداخله آموزشی مبتنی بر مدل گاتمن بر صمیمیت زناشویی زنان. سلامت و بهداشت، ۸(۱)، ۷۴ - ۸۴.
- مصلحی، جواد (۱۳۹۲). رابطه همانندی و تضاد ویژگی‌های شخصیتی، درون‌گرایی و برون‌گرایی و رضایت زناشویی با توجه به پابندی مذهبی زوجین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی قم.
- مظاهری سیف، حمیدرضا (۱۳۸۵). حیات طیبه از دیدگاه قرآن کریم. معرفت، ۲(۳۲)، ۹۲ - ۱۰۹. موسوی، اشرف سادات (۱۳۹۳). خانواده درمانی کاربردی با رویکرد سیستمی. تهران: دانشگاه الزهرا.
- موسوی، رقیه (۱۳۷۷). بررسی و مقایسه عوامل مؤثر بر رضامندی زناشویی در سه گروه پزشکان، کارمندان و کارگران شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده روان‌شناسی.
- مهدوی کنی، محمدسعید و طباطبایی، سیدمحمدحسین (۱۳۸۶). شیعه در اسلام. تهران: امام صادق. مهدی‌پور بازکیانی، مونا و صدقاتی فرد، مجتبی (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین رضایت زناشویی و صمیمیت زوجین با سازگاری در خانه. فصلنامه روان‌شناسی تحلیلی - شناختی، ۶(۲۲)، ۲۱ - ۳۱.
- مهین ترابی، سمیه؛ مظاهری، محمدعلی؛ صاحبی، علی و موسوی، سیدولیا اله (۱۳۸۹). تأثیر آموزش‌های شناختی رفتاری بر تعدیل انتظارات غیرمنطقی بلوغ عاطفی و ناراضایتی زناشویی در زنان. مجله علوم رفتاری، ۳(۵)، ۱۲۷ - ۱۳۳.
- مینوچین، سالوادور (۱۳۷۵). خانواده و خانواده درمانی. ترجمه باقر ثنایی. تهران: امیرکبیر.
- مینوچین، سالوادور (۱۳۸۷). خانواده و خانواده درمانی. ترجمه باقر ثنایی. تهران: امیرکبیر.
- یاری‌پور، عین (۱۳۷۹). بررسی تأثیر طرح مداخلات مشاوره خانواده بر میزان ثبت طلاق در

محاكم دادگستری شهر قدس. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

Bagarozzi, D. A. (2001). *Enhancing Intimacy in marriage*. banner-Rouledye. Tylor & ForancisGroup. USA.

Bagarozzi, D. A. (2001). *Enhancing intimacy in marriage: A Clinician's Handbook*. London, UK: Brunner Rutledge.

Bagarozzi, D. A. (2001). *Enhancing intimacy in marriage: A Clinician's Handbook*. London, UK: Brunner Rutledge.

Bagarozzi, D. A. (2001). *Enhancing intimacy in marriage: A Clinician's Handbook*. London, UK: Brunner Rutledge.

Baron, R and Byrne ' D (1997). *Social Psychology*. Boston, Allyn and Bacon.

Brown, E., Orbuch, T. L., & Bauermeister, J. A. (2008). Religiosity and marital stability among black american and white american couples. *Family Relations*, 57(2), 186-197.

Brown, S. L., Manning, W. D., & Payne, K. K. (2014). *Relationship Quality among Cohabiting versus Married Couples*. National Center for Family & Marriage Research Working Paper Series WP-14-03 July.

Carrere, S. (2010). Predicting Marital Stability and Divorce in Newlywed Couples. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 42-58.

Chiuve, S. Rexrode, K. Spiegelman, D. (2008). Primary prevention of stroke by healthy life style. *American Heart Association: Circulation*, 118 (9) 947-54.

Dollahite, D. C., & et al (2012). *Something More: The Meanings of Marriage for Religious Couples in America*, *Marriage & Family Review*, v 48, P. 339- 362.

Dollahite, D. C., & et al (2012). *Something More: The Meanings of Marriage for Religious Couples in America*, *Marriage & Family Review*, v 48, P. 339- 362.

Dollahite, D.C., Hawkins, A.J., & Parr, M.R. (2012). *Something More: The Meanings of Marriage for Religious Couples in America*. *Marriage & Family Review*, 48(4), 339-362.

Dollahite, D.C., Hawkins, A.J., & Parr, M.R. (2012). *Something More: The Meanings of Marriage for Religious Couples in America*. *Marriage & Family Review*, 48(4), 339-362.

- Goodman, A. and Greaves, E. (2010). *Cohabitation, Marriage & relationship stability*. Institute for Fiscal Studies.healthy life style. American Heart Association: Circulation, 118 (9), 947-54.
- Hyde JS, DeLamater JD. (2008). *Understanding human sexuality*. 7th ed. Boston:McGraw-Hill.
- Kaslowm F, Robison JA (1996). *Long-term satisfying marriages: Perceptions of contributing factors*. Am J Fam Ther1996, 24(2), 153-70.
- Kelly, R. F. (2010). Belief and behavior: Does religion matter in today's marriage? Journal of Marriage and the Family, 57(3), 661-671.
- Lambert, N. M. & Dollahite, David, C (2008). The Threefold Cord: Marital Commitment in Religious Couples. Journal of Family -Issues: 22 (76), 592-416.
- Mahoney A. Religion in families 1999 to 2009: A relational spirituality framework. J Marriage Fam 2010; 72(4), 805-27.
- Mahoney, A. Religion and conflict in marital solution-focused between religiosity and marital satisfaction. Contemporary Family Therapy. 2009, 27(1), 123-36
- Perry, B. J. (2014). The relationship Between equity and marital quality among Hispanic, Africans and American and Caucasian. The thesis of PhD in philosophy. University of Ohio State.
- Sprecher, S. (1992). How men and women expect to feel and behave in response to inequity in close relationship. Social Psychology Quarterly, 55, 57-69.
- Sternberg, R. J. (1987). The triangle of love: Intimacy, passion, commitment, New York: Basic Books.